

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

BALÁZS Judit

Dél-Afrikai zsákutca: pillanatfelvétel

Eredeti közlés/Original publication:

Szakmai Szemle, 2010, 3. szám, 78–87. old.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.000.227

Dátum/Date: 2013. január/January 31.

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

Balázs Judit: Dél-Afrikai zsákutca: pillanatfelvétel, *AHU MATT*, 2013, pp. 1–11. old., No. 000.000.227, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Nagy országos könyvtárakban

Kulcsszavak/Key words

Dél-Afrika: a gazdasági, társadalmi és politikai válság országa, Thabo Beki, Jacob Zuma, ellentmondásos politikai vezetők, korrupció, Zuma négy felesége, a munkanélküliség nagy mértékű fokozódása, a szakember-ellátottság növekvő hiányosságai, a bűnözés nagy mértéke, az AIDS mint korunk pestise, az oktatás rendkívül alacsony színvonala, a futball világbajnokság nem segíthet, South Africa: country of the economic, social and political crisis, controversial political leaders, corruption, four wives of Zuma, large increase in unemployment, the growth deficiencies of the supply of qualified personnel, the high rate of crime, the AIDS as plague of our times, extremely low level of education, the world championship can not help

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMENTUM-
és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC SECTORAL
PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES,
COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/ writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy le-
töltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or
downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikánisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

DÉL-AFRIKAI ZSÁKUTCA: PILLANATFELVÉTEL

Balázs Judit

Lassan két évtized telt el azóta, hogy Dél-Afrika hivatalosan felszámolta az apartheidet, és ahogy Mangosuthu Buthelesi¹, az Inkhata Szabadság Párt elnöke fogalmazott „a világ páriája” újra visszatért a világ közösségébe.

Az út azonban rögzös volt, és most, amikor már megvalósult az „egy ember egy szavazat” elve, a politikai élet nem mentes a konfliktusoktól. Ez azonban nem csupán az átmenettel járó nehézségekből, hanem személyi ellentétekből, a politikai vezetésre vonatkozó eltérő megközelítésből fakad. Jóllehet, Afrikában szinte ismeretlen módon, tisztán parlamenti úton került sor Nelson Mandela utódlására. Majd a mostani „váltás” is puccs nélkül, a demokrácia játékszabályai szerint zajlott le.

Az államelnök, Thabo Mbeki és utódja Jacob Zuma is azonban meglehetősen elmentmondásos személyiség, és ez utóbbi sem tudta magát kivonni a hirtelen meggazdagodás, a korrupció csábítása alól.

A váltásra az 2009 áprilisában megtartott választások után került sor, és a továbbiakban kísérletet teszünk egy pillanatfelvétel erejéig bemutatni azt a Dél-Afrikát, azt az országot, amely az apartheid felszámolása után nagy reményekkel nézett a jövő elé, ez a jövő-jelen azonban súlyos ellentmondásokkal terhes, és számos vonatkozásban a helyzet rosszabb, mint az apartheid utolsó éveiben.

Változások az államvezetésben

A Dél-afrikai Polokwanében 2007 decemberében az Afrikai Nemzeti Kongresszus jelentős politikai kihatásokat előrevetítő ülést tartott. A Kongresszus Jacob Zumat választotta meg az ACN² új elnökének, és e funkció birtokában távlatilag megnyílt az út számára az államelnöki szék felé. Ez nemcsak azt jelentette, hogy egyértelműen Thabo Mbeki utódlása az ő javára valósult meg, hanem egyúttal Thabo Mbeki politikai tervei is füstbe menni látszottak, hiszen ezzel – úgy tűnt – elveszítette a le-

¹ Mangosuthu Buthelesi 1975-ben az ANC jóváhagyásával alapította meg Kwazulu Natal tartományban az Inkhata Freedom Party-t. Majd alig néhány év múlva, már 1980-ban rendkívül gyorsan elromlott a kapcsolata az ANC-vel, majd szakításra került sor. A konfliktus alapját a Nelson Mandelával kapcsolatos eltérő álláspont váltotta ki.

² 1994 óta az ANC (African National Congress) a kormányzó párt szövetségben a Dél-Afrikai Szakszervezetek Kongresszusával (Congress of South African Trade Unions – COSATU), illetve a Dél-Afrikai Kommunista Párttal (South African Communist Party – SACP) szövetségben kormányoz. Az ANC alapítása visszanyúlik a század elejére (1912), célja a fekete lakosság emberi jogainak kiharcolása volt.

hetőségét annak, hogy a jövőben tevékenyen és irányítóan tudjon a politikai folyamatokra hatást gyakorolni.

Jacob Zuma a több mint két és félezer szavazatával messze meghaladta a Thabo Mbekire leadott voksok számát. Ezt követően az ANC vezetőségének túlnyomó többségét leváltották, és a baloldal nyomása ellenére a két multi-milliárdos, Cyril Ramphose és Tokyo Sexwale nyerte el a vezető posztokat az ANC-n belül, míg a szakszervezeteket, a COSATU-t képviselő jelölt szóba sem jött. Az új kormány tagjainak a megítélése nagyon eltérő. Ritka eset, és kivételnek számít, hogy Thandi Modise-t, az egyetlen női jelöltet a helyettes főtitkári posztra különös tisztelettel övezve megválasztották.

Mindezek ellenére egészében véve, az államvezetés élén állók személyiségét, a kormány összetételét illetően, a változás meglehetősen pozitív visszhangra talált. Jacob Zuma eddigi tevékenysége is részben igen jó megítélés alá esik, jóllehet vezetési stílusa eltér a Thabo Mbeki által megszokottól: ugyanis Mbekitől eltérően nagymértékben támaszkodik a tanácsadóira. Bár az érem másik oldala meglehetősen sötét, miután jelenleg még függőben lévő bírósági eljárás keretében kell számot adni hirtelen meggazdagodásának forrásairól.

Jacob Zuma megválasztásakor előrevetítettek, hogy az új összetételű kormány várhatóan jelentős változásokat fog hozni a politikai élet jövőndőit illetően.

Mindemellett várható volt, hogy az új vezetés mellett elkötelezett politikusok minden bizonnyal nem fognak csalódni, míg a túlnyomó többség „üres kézzel” fog távozni.

Ugyanakkor feltehetően a továbbiakban felsorolt kérdések kerülnek (kerültek) napirendre, a következő eseményekkel lehet (lehetett) számolni:

1. 1994-től kezdődően a várakozásokkal ellentétben jelentősen megerősödött a hadsereg mind számában, mint technikai felszereltségét illetően.
2. Thabo Mbekit számtalanszor érte az a vád, hogy politikai erejét kihasználja, és nem utolsósorban Jacob Zumával szemben nem megérdemelt előnyökre tesz szert.
3. Ugyancsak vád érte abban a vonatkozásban is, hogy kettős mércét alkalmaz munkatársai megítélésében.
4. Egy másik vádpont Mbeki ellen önkényes és autokrata vezetési stílusa, a tanácsadók figyelmen kívül hagyása.
5. Ugyanakkor a törzsi hovatartozás Mbeki uralma alatt egyértelmű előnyöket jelentett, hiszen a legfelsőbb állami és pártfunkciók Mbeki kezében összpontosultak, de a Polokwane-i választások óta két erőközpontból irányítottak az országot.

A párt élén Zuma állt, a johannesburgi Luthuli házat elfoglalva, míg az állami hatalom székhelye Pretoria volt, élén Mbekivel. A hatalom megosztása szemmel láthatóan előrevetítette a konfliktus árnyékát. A kormánypárton, az Afrikai Nemzeti Kongresszuson (ANC) belüli hatalmi harcok eredményeként még decemberben (2008) az államfő politikai ellenfele, Jacob Zuma került a szervezet élére. Mbeki azóta elvesztette a politikai befolyását, és lemondott.

Jóllehet Jacob Zuma sem testesíti meg az optimális jelöltet a funkciójára, de a többség mégis Thebo Mbekivel szemben előnyben részesítette. Pallo Jordan, a jelenlegi művészeti és kulturális miniszter „ügyes és ravasz” politikusként jellemezte őt. Ugyanakkor Helen Zille, a Demokratikus Szövetség elnöke Zuma megválasztá-

sát az ANC-n esett szégyenfoltként bélyegezte. És valószínűleg nem is véletlenül, hiszen 4 millióra tehető kenőpénz elfogadását vetik a szemére, sőt, ezen túlmenően pénzmosás, adócsalás is áll még a bűnlistáján. Zumát számos bűncselekmény elkövetésével vádolták meg az idők folyamán. Ezek közül kiemelkedik az a 2005-os korrupciós eljárás, amelynek következtében Thabo Mbeki akkori államfő menesztette Zumat az elnökhelyettesi tisztségből. 2009. április elején egy újabb, ismét korrupció gyanújával indított eljárást állítottak le a hatóságok. – A pénzügyei kaotikusak.

De hibájául róják fel a szebbik nemhez fűződő kapcsolatait is, amit meglehetősen primitívnek és etikátlannak ítélt meg a lakosság többsége. Amint a várakozások szerint május 9-en Zumat beiktatják hivatalába, a legszexisebb afrikai politikusnak kikiáltott zulu férfi legalább két First Ladyvel állhat a kamerák elé, hiszen hivatalosan két feleséggel és egy szeretővel büszkélkedhet. Jelenleg is 4 feleséget mondhat a magáénak.

Mbeki választási veresége Polokwaneben feltehetően önkényes hatalomgyakorlásának köszönhető, amivel funkciója elfoglalása után szinte azonnal elhatárolta magát a pártvezetőségtől. Jóllehet, már 2005-ben éreznie kellett volna az elidegenedés jeleit, amikor is a pártvezetőség világosan megfogalmazta, hogy célszerű lenne a párt- és állami funkciókat egy kézben egyesíteni, mert egyébként két hatalmi centrum jön létre, ami be is következett.

Gazdaság és munkaerőpiac

Dél-Afrika hosszú távú stabilitásának megteremtése elsősorban a munkaerőpiac alakulásának a függvénye. A nagymértékű elszegényedés oka ugyanis döntő módon a munkanélküliség soha nem látott mértéke. A fekete lakosság körében a 15–24 közötti korosztály esetében a munkanélküliség aránya meghaladja az 50 százalékot. 2006-os adatokat idézve, az aktív lakosság több mint 60 százaléka nem talált munkát. Az arány hozzávetőlegesen megegyezik a férfi és a női lakosság körében. Az adatok Johannesburgra vonatkoznak, míg a kisebb vidéki városok, települések esetében a munkanélküliség meghaladja akár a 80 százalékot is.

A kormány tervei szerint 2014-ig felére csökkentik a munkanélküliséget, ehhez azonban évi fél millió új munkahely teremtésére lenne szükség. Ezzel szemben a kilátások nem nagyon biztatóak. 2010-ig mintegy évi 6 százalékos gazdasági növekedéssel számolnak, ezzel szemben, a 2006-os hat százalékot a következő évben öt százalékos növekedés követte, majd 2008-ra további csökkenéssel számolnak. Így a stabil éves 6 százalékos növekednek az esélyei, egyre inkább elhalványodnak. A csökkenő gazdasági teljesítménynek nem utolsó sorban az oka ott keresendő, hogy a tervezett termelés-bővülés messze elmarad az infrastrukturális adottságoktól. Így az állandó áramkiesések jelentik az egyik legfontosabb gátló tényezőt. Egy másik jelentő visszahúzó faktor a munkaerő járulékos költségeinek növekedése, ami messze meghaladja a gazdasági teljesítmények növekedését.

Csupán egy példát említve: Jonathan Oppenheimer von de Beers, a legnagyobb gyémántkonzern adatai szerint, Dél-Afrikában egy karát gyémánt briliánssá csiszol-

lásának költsége 70–80 USD között van, míg ugyanez a munka Indiában 6–7 USD-ba kerül a munkáltatónak. A munkabérek Kínában mindössze egy hetedét teszik ki a dél-afrikai költségeknek.

A 2004-es év optimista előrejelzései nem váltak be, az akkori évi gazdaság jelentős export teljesítményét nem lehetett megismételni, de a fogyasztás oldaláról gerjesztett termelés-növekedés is megtorpant.

A mértéktelenül bővülő állami kiadások (9,4 százalék évente) is súlyosbították a helyzetet, ugyanis az ehhez kapcsolódó importvonzat a fizetési mérleg ijesztő deficitében jelentkezett. Számokban: 2005–2007 közötti időszakban fizetési mérleg hiánya 62,3 milliárd randról 162,6 milliárd randra növekedett.

A fizetési mérleg súlyosbodó deficitje az utolsó évek terméke. Még 2–3 évvel ezelőtt sikerült a megnövekedett exporttal ellensúlyozni a hiányt, a hirtelen felszökő munkabér-költségek viszont hirtelen lefékezték az exportot. És itt a gazdaság egy nagyon kritikus ponthoz érkezett, ugyanis egy bizalmi válság esetén rövid távon menekülhet a tőke Dél-Afrikából és egy ilyen esemény bekövetkezte alapjaiban ingatná meg a gazdaságot, de a túlmenően súlyos politikai következményekkel is járhatna.

A helyzet súlyosságát érzékelteti a magas infláció, 2007 közepén az államháztartása deficitje rekord magasságot ért le, és a rendelkezésre álló bevételek 78 százalékát tette ki.

A magas hitelkamatok szintén negatívan befolyásolták a gazdaság alakulását. Érezhető módon esett vissza a nagyértékű fogyasztási cikkek forgalma. Így a személyautók, tartós fogyasztási cikkek iránti kereslet hirtelen mélypontra zuhant. Az államháztartás és a pénzügyi politika továbbra is konzervatív utakon halad, de alakításukban a politikai szempontok fontosabb szerepet játszanak, mint a gazdasági megfontolások.

Joggal állapítja meg Anne Bernstein a Center for Development & Enterprise vezető munkatársa, hogy

„míg a fejlődő országok többsége azon munkálkodik, hogy a gazdaságát átalakítsa, a versenyképességét javítsa, a technológiai újdonságokat vezessen be, javítsa az általános oktatási szintet, korszerűsítse az infrastruktúrát, addig mi, itt Dél-Afrikában az erőnket a rasszista kérdésekre fecserejlük.”

Moeletsie Mbeki, Thabo Mbeki, korábbi államelnök testvére, pedig nagyon találoán „lassú, de biztos és hosszú távú gazdasági visszaeséséről” beszél.

Az ANC vezetőségében bekövetkezett változások némi reményre adnak okot. Feltételezhető ugyanis, hogy a legszegényebb rétegek érdekeinek is talán nagyobb figyelmet fognak szentelni. Ez a belső átrendeződés nyilvánvalóan ahhoz fog vezetni, hogy a közepes és felső jövedelmi kategóriákba tartozók lesznek a „vesztesei” a gazdaságpolitikának. Jóllehet, a „fekete” középréteg megerősödésére vonatkozóan vannak ugyan jelek, de ezek messzemenően nem felelnek meg az előrejelzéseknek.

A nagyarányú „fehér” kivándorlás és tőkemenekítés ellenére, még mindig rendkívül nagyok a jövedelmi különbségek a fehér és a formálódó fekete középrétegek között. Számokban: 2007-ben a „fekete” középrétegek összjövedelme 180 milliárd randot tett ki, és ezzel a fekete vásárlóerő felét testesítette meg. A „fehér” középréte-

gek összjövedelme ezzel szemben a többszörösét teszi ki a feketékének. Az „átlagjövedelem” havi 7–12 ezer rand között mozog. Bár a gazdag fekete lakosság körében sem ritka a 8 ezer randos havi fizetés.

A dél-afrikai *rendszerváltás* óta az adminisztratív posztok túlnyomó többségét a fekete lakosság képviselői töltik ki, és ezzel sokak számára nyílt meg a társadalmi felemelkedés útja.

Ez azonban nem oldotta meg az alapvető gazdasági gondokat, mert még ma is a fekete lakosság 45 százaléka él a szegénységi küszöb alatt.

A bűnözés

A szegénység felszámolása – úgy tűnik – nem rövid távon megoldható feladat. Ehhez járul még a növekvő bűnözés, amely a nyomor szülte gondok mellett a legnagyobb problémát jelenti az országban. A kriminalitás robbanásszerű terjedése nemcsak a lakosság biztonságérzetét és tényleges egzisztenciális létét ássa alá, hanem mozgásterét is behatárolja. Az egyszerű közlekedés akár az utcákon is biztonsági okokból szinte csak a nappali órákra korlátozódik, mialatt egyre több pénz emésztenek fel az egyre költségesebbé váló biztonsági berendezések felszerelése, működtetése.

Valójában az ország nem képes állampolgárainak biztonságát szavatolni. A számok ijesztőek, és ennek tükrében világos, hogy Dél-Afrikát miért tartják közbiztonság szempontjából a világ egyik legveszélyesebb országának.

2006 folyamán 19 202 gyilkosságot követtek el, ez megfelel 41 halálesetnek 100 ezer lakosra vetítve.³

Az 50 ezer megerőszakolási eset csupán egy töredéke a nyilvánosságra került tényeknek. Az elmúlt év folyamán 75 százalékkal emelkedett a betöréses rablások száma, ami nem egy esetben gyilkossággal végződött. A vállalatok, gyárak, irodák elleni betörések száma 26 százalékkal növekedett csupán egy év lefolyása során. Külföldi diplomaták is gyakran váltak erőszakos cselekmények áldozatává.⁴

A rézkábelek ellopása, a kieső közlekedési bevételek, a termelési veszteségek mintegy 5 milliárd randnyi kárt okoztak a vállalatoknak. A rendkívül gyorsan szaporodó bűnesetek felderítése azonban rendkívül lassan folyik. Sőt, rendszerint a kiszabott büntetés olyan csekély, hogy nincs elrettentő ereje, vagy éppen a bizonyítékok hiányában sor sem kerül ítéletre.

Az elmúlt év folyamán mintegy 2 ezer nyilvánosságra került esetből 70 százalékban nincs ítélet, a bizonyítékok nem felderíthetőek.

Hiába végzik ugyanakkor a szolgálatot teljesítő biztonsági alkalmazottak, rendőrök lelkiismeretesen a munkájukat, de a növekvő bűnözésnek nem tudnak gátat szabni. Évente mintegy 100 rendőr veszti életét szolgálata teljesítése közben. 1995 és 2005 között mintegy kétezer rendőr vált áldozattá. Sőt, munkájuk eredménytelenségét látva évente több tucat rendőr követ el öngyilkosságot.

³ Összehasonlításképpen: ez a szám az NSZK-ban 1,1; Ausztriában 0,9; Svájcban 0,8.

⁴ Néhány hónapja a tanzániai nagykövet szenvedett el súlyos fejsérülést, mialatt felesége és mintegy 30 vendége kórházi ápolásra szorult.

Jóllehet, nemegyszer jelennek meg tudósítások arról, hogy a rendőrség felső vezetése, a büntetés-végrehajtás és az igazságszolgáltatás gyakorlatilag szinte védhetetlen a bűnözők bosszújával szemben.

Az élet fintora, hogy az országos rendőrfőkapitány, és egyúttal az Interpol dél-afrikai főnöke, Jackie Selebi korrupcióval és hivatali hatalommal való visszaélés vádjával áll a bíróság előtt. Ugyanakkor, Mbeki, a korábbi miniszterelnök, mit sem törődve a jogszabályokkal, minden követ megmozgatott, hogy barátját megvédje az „igazságszolgáltatás túlkapásától.” Jóllehet, ismert ténynek számított, hogy a szervezett bűnözés szálai egészen a rendőrségi apparátus legfelsőbb szintjéig vezettek.

S végül, hogy a rendőrfőnök háborítatlanul úszta meg az ellene felhozott vádat, Mbekinek köszönhetette, bár Mbeki ellen is vádat emeltek azon a címen, hogy a „jogot kettős mércével méri”.

Korunk pestise...

Hivatalosan nagy hallgatás kíséri a szinte dühöngő AIDS katasztrófát. Döbbenetek a számok. 2007 szeptemberében ismertté vált az az adat, amely szerint 1997 és 2004 között a 30–34 közötti női korosztály esetében 363 százalékkal nőtt az elhalálozások száma, azaz 100 ezer női lakosra vetítve az elhunytak száma a fenti időszakban 489-ről 2267-re emelkedett.

A 20–29 éves női korosztály esetében hatszorosa a HIV megbetegedéseknek, mint a hasonló korú férfinepességnél. Az *SA Medical Journal* adatai szerint a múlt év folyamán 2745 ápolónő halt meg AIDS-ben, mialatt mindössze 1896 ápolónőt képeztek ki. Ilyen körülmények között nem véletlen, hogy például a Helen Joseph kórházban a szükséges ápolónőhelyeknek csupán a fele van betöltve. Az oktatásügy is sajnálatos módon érintett. Egyébként is a lakosság számához viszonyítva kevés a pedagógus, és ezeknek is több mint 12 százaléka HIV fertőzött.

A HIV betegségekben szenvedők a megbetegedéstől számítva 5–7 életévet remélhetnek. 2009 folyamán félmillió új megbetegedésről kaphattunk hírt, ez napi 1500 új beteget jelent.

Az oktatás

Az oktatás egésze is siralmas képet mutat. A mintegy 23 szakképzést végző oktatási centrumban valójában szinte semmi sem történik. Jóllehet a magánszektor jelentős finansziális eszközökkel támogatja az „oktatást”, de ezek a centrumok ténylegesen csak a nagyszámú bürokrata számára jelentenek könnyű és jól megfizetett álláslehetőséget.

Még 1975-ben is mintegy 33 ezer szakmunkás kapott bizonyítványt, addig az elmúlt év folyamán mindössze 1400-an végezték el a szakmunkásképzőt.

Jóllehet, a kormány ambiciózus terveket dédelget, és az elképzelések szerint a következő 4 év folyamán 55 ezer szakmunkás képzésével számolnak. Ez természetesen előfeltétele lenne az egyéb tervek megvalósításának, ugyanis a következő 5 fo-

lyamán labdarugó stadion, utak, erőművek, vasutak építését tervezik, ez pedig a jelenlegi szakmunkás állománnyal kivihetetlen.

Összehasonlításképpen: Dél-Afrikában 3166 lakosra jut egy mérnök, Ausztriában 455-re, míg Kínában az arány 1:30-hoz.

A felsőoktatás is sanyarú képet mutat. Az elvándorlás komoly érvágást jelent az értelmiségi rétegnél, míg a főiskolai–egyetemi oktatás nem sokat ér. Maga az oktatási miniszter jegyezte meg, hogy a felsőoktatási intézmények kétharmada valójában szinte teljességgel értéktelen. És ez a tény nem függ össze sem a korábbi apartheidtel, sem a hiányzó pénzeszközökkel.

A neves pedagógus, Prof. Sipho Seepe az iskolarendszer gondjait úgy fogalmazza meg, hogy az igazi okok „a középszerűség kultúrájára” vezethetők vissza. Különösen szembeütővé válik ez a tény, ha azt a fekete társadalom korábbi törekvő tagjaival vetjük össze. Azzal a társadalommal, amely olyan kiváló vezetőket termelt ki, mint Mandela, Tambo, Sobukwe és Lutuli.

Kitekintés

2008. január elején az Institute for Justice and Reconciliation tanulmányt jelentetett meg. Ebben figyelmet keltő élességgel fogalmazódik meg: milyen veszélyeket rejt magában az a tény, hogy a lakosság egyre kevésbé bíz a kormányban, és az általános bizalomvesztés egészen a „demokrácia gyökeréig” hatol, és aláássa a jogállam további kiteljesedését. Kétségesse válik a demokrácia, és egyre inkább csak a pozíciókból származtatható „zsákmány” kerül előtérbe.

Mindezt még tetézik a már említett, állandósult energiaellátási gondok, jóllehet, az elektromos energia ellátás az egyik legfontosabb előfeltétele a gazdasági fellendülésnek, és nagy mértékben rontja Dél-Afrika hitelét, hiszen egyre kevésbé teszi vonzóvá az országot a külföldi befektetők számára. Így számos ambiciózus beruházási elképzelés nem valósulhat meg, éppen a nem megfelelő áramellátás miatt. Jóllehet, az ún. „fehér könyv” már 1998-ban előre jelezte, hogy az ország néhány éven belül komoly áramellátási gondokkal fog küzdeni, amely az ország gazdaságában elsőrendű szerepet játszó bányászatot is nehéz helyzet elé fogja állítani. A figyelmeztetés ellenére a kormány nem engedélyezte további erőművek építését, vállalva az állandó áramkieséssel járó veszteségeket is.

A vázolt kép meglehetősen sötét, és főként a gondokat helyezi előtérbe. Ennek ellenére nem szabad elfelejtenünk, hogy Thabo Mbeki példaértékű fiskális politikát folytatott, és a legszegényebb fekete réteg számára némiképpen javultak az életfeltételek.

Dél-Afrika az egyre bizonytalanabbá váló világnak csupán egy kis részét képezi. De a világgazdaság nagy válságjelenségei ezt az országot sem kerülik el. Korábbi elszigeteltsége, izolált pozíciója rendkívül hátrányos volt az ország számára, hiszen nem tudta realizálni a nemzetközi munkamegosztásból származó valós, illetve potenciális előnyöket. Újraintegrálódása a világgazdaságba azonban nem oldotta meg a korábbi gondokat.

Érdekes színfolt volt a 2010-es futball világbajnokság. Úgy tűnt, ez mindenkinek jó. Afrikának óriási esélyt kínál, az európaiak – és a világ más régiói – számára pe-

dig lehetőséget ad arra, hogy ha néhány napig is, de megfelelkezzenek napi bajaikról.

Most először rendeztek ilyen nagyszabású sporteseményt Afrikában. A kontinens, amely ma sem nyomorog kevésbé, mint korábban, s ahol a hétköznapi erőszak sem csillapodott, talán most nagyobb figyelmet kap mások részéről, és ez fokozhatja a velük kapcsolatos szolidaritást. Ez persze nem jelenti automatikusan, hogy a részvét következményeit automatikusan saját javára kamatoztathassa a kontinens.

Az, hogy Dél-Afrika megkapta a versenyek rendezésének a jogát, egyedül Nelson Mandelának köszönhető, aki kivívta a világ csodálatát az általa levelezényelt békés forradalom okán, és ez pedig megnyitotta számára a világra néző kapukat. A mostani rendezvény mindenkinek azt üzeni, szívesen látják Dél-Afrikában – befektetéseivel együtt.

A végkicsengés azonban nagyon kétséges. A látogatók „ízlelőt” kaptak a megfektehetetlen bűnözésből, a rendfenntartó erők pedig erőszakosan kikényszerített fizetésemelésre használtak fel a kormány szorult helyzetét. Maga a rendezés ugyanakkor magán viselte a szervezés összes gyermekbetegségét. Így kétséges, hogy a futball világbajnokság megnövelte volna a külföldi beruházó kedvet.

A nagymérvű tőkekimenekítés a gazdaság tőkeerejét folyamatosan gyengíti. Ugyanakkor a viszonylag bizonytalan politikai helyzet, a korrupció elburjánzása a külföldi tőkét érthető módon tartózkodásra késztette és készteti. A „privatizáció” pedig tovább növelte a szakadékot a gazdag és szegény rétegek között, és már nemcsak a fekete–fehér világra érvényesen, hanem a „fekete” társadalmon belüli polarizációt is felgyorsította. Az apartheid időszakában kialakult hatalmas méretű munkanélküliség nemhogy javult volna, de romlott, és ezzel a szegénység konzerválódott.

A nagy reményeket tápláló időszak, az apartheid felszámolása valójában nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Afrika déli részének legerősebb gazdasága a nagyszámú tanulatlan emberből álló munkaerő állománnyal, a konfliktusokkal terhelt gazdasági és politikai élettel valójában nem gondtalan jövőnek néz elébe. A multikulturális sokszínűsége okán „szivárványnemzetnek” nevezett, 48 millió lakosú, feltörekvő, regionális hatalom hatalmas kihívásokkal áll szemben. A nagyvárosi nyomorral, a világviszonylatban is dobogós bűnözéssel, katasztrofális munkanélküliséggel, recesszióba tartó gazdasággal és a tomboló AIDS-szel. Nelson Mandela 15 évvel ezelőtti történelmi győzelmét követően Dél-Afrika sorsa ma bizonytalanabb, mint az apartheid utolsó éveiben.

(Kairó, 2008. május – Budapest, 2010)

Felhasznált irodalom

ANON

2008 El Pais: Brazília, Dél-Afrika és India közös demokrácia-modellje, létrehozva: 2008/10/16 – 06:40, közzétette: globusz.net

ARA-KOVÁCS

- 2010 Mit jelent a futball világbajnokság a világnak?, létrehozta: ara-kovacs, 2010/06/14 – 06:02, közzétette: globusz.net.

BALÁZS Judit

- 2006 A társadalmi–gazdasági transzformáció esélyei: Dél Afrika az apartheid-korszak végén, in: Sebestyén Éva – Szombathy Zoltán – Tarrósy István szerk.: *Harambee. Tanulmányok Füssi Nagy Géza 60. születésnapjára*, Pécs, Publikon Kiadó, 36–43. old.

LEISTNER, Erich

- n. d. Sudafrica nach der Wahl (kézirat)
2009 Sudafrica Jahresbericht (kézirat)

PAPP Gábor

- 2009 Belpolitikai fordulat előtt a Dél-Afrikai Köztársaság, Létrehozta: gabor.papp, 2009/04/21 – 07:44, közzétette: globusz.net